

Evropská
komise

Přezkum provádění environmentální politiky EU: hlavní body

Česká Republika

„Právní předpisy EU na ochranu životního prostředí lidem zlepšují život, pravidla však fungují pouze tehdy, jsou-li skutečně uplatňována. Díky nim se mj. zlepšuje kvalita vod a ovzduší a zvyšuje se podíl recyklace a ochrana přírody. Jsou rovněž obrovským přínosem pro ekonomiku. Mohou však mít faktický účinek, pouze pokud budou provedeny v praxi. Právě v tento okamžik vstupuje do hry přezkum provádění environmentální politiky – je součástí naší odpovědi občanům, kteří chtějí, aby EU zaručila, že v jejich zemích budou environmentální pravidla správně uplatňována.“

Karmenu Vella

člen Evropské komise odpovědný za životní prostředí, námořní záležitosti a rybolov.

©iStockphoto/TomasSkopal

Česká republika: profil země

Česká republika patří k čelným členským státům EU ve střední Evropě. Od roku 2004, kdy se připojila k EU, těží z finančních příspěvků EU a provádí investice na poli infrastruktury a předpisů v oblasti životního prostředí.

Ačkoliv má více příležitostí k tomu, aby přešla na oběhové hospodářství, než jiné, podobné členské státy, stále je ještě plně nevyužila. Kvalita ovzduší v některých oblastech země nadále představuje závažný problém. Narůstá znepokojení ohledně nedostatku vody a zavádění správného souboru opatření pro boj s tímto stavem. Ochrana přírody těží z dlouhé tradice, střety s jinými sektory však zůstávají výzvou. Proces posuzování vlivů na životní prostředí a povolovací řízení negativně ovlivňuje dědictví z dob, kdy země nevyhovovala zákonům EU.

V politice se rozmáhá lhostejnost k otázkám životního prostředí, což je paradoxně v rozporu s hodnotami, na nichž byla po sametové revoluci vystavěna občanská společnost.

Výzvy

Hlavní výzvy, kterým Česká republika v souvislosti s prováděním environmentální politiky a zákonů EU čelí, jsou:

- postupný přechod k efektivnímu a právně vyhovujícímu procesu posuzování vlivů na životní prostředí, včetně dalšího environmentálního hodnocení, který by upevňoval společenské přijetí a využíval osvědčených postupů,
- zavádění nezbytných infrastruktur a podmínek (mj. spolehlivých statistik v odvětví odpadů) pro přechod k recyklačnímu hospodářství,
- zlepšování kvality ovzduší ve vážně zasažených regionech země, zejména v městských oblastech, a prosazování náležitého souboru opatření.

Příležitosti

Česká republika by mohla podávat lepší výkon v problematice oblastech, pro které již existuje spolehlivá znalostní základna a osvědčené postupy. Mohla by zejména:

- využívat zkušenosti ve sféře ochrany přírody, které zahrnují mj. komplexní celostátní systém monitorování druhů a přírodních

stanovišť, za účelem dosažení kompletní, dobře spravované sítě Natura 2000,

- zavádět politiku v oblasti vody a změny klimatu v užším souladu s rámcovou směrnicí EU o vodě, obzvláště pak lépe integrovat plány na správu povodí do plánovacích a rozhodovacích procesů v odvětví vodního hospodářství,
- ambiciózněji využívat příležitosti, které jí poskytují evropské strukturální a investiční fondy (a Evropský fond pro strategické investice), k lepšímu začlenění otázek životního prostředí.

Oblasti s vynikajícími výsledky

Inovativní přístupy v oblastech provádění environmentální politiky, v nichž Česká republika vyniká, by země mohla otevřeněji sdílet s dalšími státy. Konkrétní příklady takových oblastí jsou:

- dobře fungující a organizované monitorování přírodních stanovišť a druhů na základě směrnice o přírodních stanovištích,
- dobře zavedený nástroj rozšířené odpovědnosti výrobce ve sféře komunálních obalů,
- velmi aktivní mezinárodní spolupráce (Česká republika se např. hlásí k úmluvě CITES).

O přezkumu provádění environmentální politiky

Evropané chtějí společná rozhodnutí, která budou následována rychlým a efektivním prováděním. Nedostatečné provádění generuje vysoké společenské, hospodářské a environmentální náklady a vytváří nerovné podmínky pro podniky. Více než 75 % evropských občanů se domnívá, že pro ochranu životního prostředí v jejich zemi jsou nezbytné právní předpisy EU platné pro tuto oblast, a téměř 80 % Evropanů souhlasí s tím, že instituce EU by měly být schopny kontrolovat, zda jsou zákony na ochranu životního prostředí v jejich zemi uplatňovány správně.

Evropská komise v přezkumu provádění environmentální politiky analyzuje hlavní výzvy a příležitosti týkající se provádění právních předpisů a politik EU v oblasti životního prostředí ve všech členských státech. Závěry jsou každé dva roky publikovány v krátké, nicméně komplexní zprávě o každé zemi. Účelem zpráv je stimulovat pozitivní debatu jak o společných výzvách EU v oblasti životního prostředí, tak o neefektivnějších způsobech, jak se vypořádat s klíčovými nedostatky v provádění a zlepšit výsledky na poli životního prostředí v každém členském státě. Tyto zprávy vycházejí z podrobnějších zpráv o provádění, které shromažďuje nebo vydává Komise na základě specifických environmentálních právních předpisů a zpráv o stavu životního prostředí vydávaných Evropskou agenturou pro životní prostředí. Zprávy o přezkumu provádění environmentální politiky nenahrazují konkrétní nástroje, které mají zajistit dodržování právních závazků EU. [Změna klimatu není předmětem této první zprávy]

Tento informační přehled představuje hlavní body zprávy o přezkumu provádění environmentální politiky pro Českou republiku.

Směrem k oběhovému hospodářství

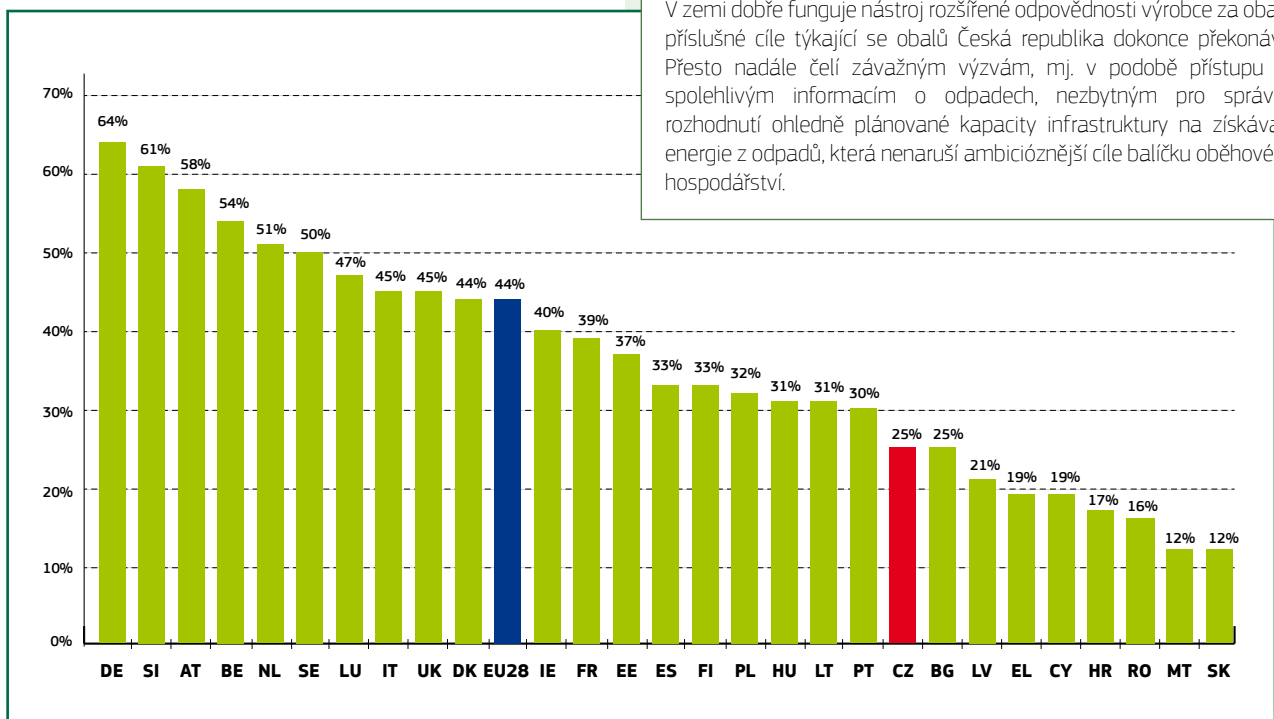
Transformace našich ekonomik od lineárních k oběhovým nám dává příležitost nově je vymezit, učinit je udržitelnějšími a konkurenceschopnějšími. Díky tomu dojde ke stimulaci investic a krátkodobému i dlouhodobému přínosu pro hospodářství, životní prostředí i obyvatele.

V České republice dosud neexistuje žádná národní politika definující ucelený přístup k ekologickým inovacím a oběhovému hospodářství. Hlavní výzvou, kterým země na poli ekologických inovací a oběhového hospodářství čelí, se týkají systému výzkumu a inovací. Zdokonalit se musí také vzdělávací systém a systém veřejného výzkumu, aby dokázaly tuto výzvu uchopit.

Nakládání s odpady

Česká republika musí vyvinout více snahy, aby zvýšila výkon systému nakládání s odpady a přiblížila se k recyklačnímu hospodářství, v němž je pouze zbytkový odpad určen ke spalování.

V zemi dobře funguje nástroj rozšířené odpovědnosti výrobce za obaly, příslušné cíle týkající se obalů Česká republika dokonce překonává. Přesto nadále čelí závažným výzvám, mj. v podobě přístupu ke spolehlivým informacím o odpadech, nezbytným pro správná rozhodnutí ohledně plánované kapacity infrastruktury na získávání energie z odpadů, která nenaruší ambicióznější cíle balíčku oběhového hospodářství.

Procentní podíl recyklace komunálního odpadu v roce 2014

©www.istockphoto.com-Scannail

Znečištění ovzduší

Česká republika musí vynaložit výraznou snahu, aby splnila normy kvality ovzduší stanovené EU, obzvláště pokud jde o pevné částice a oxid dusičitý.

Emise několika znečišťujících látek se za posledních deset let zejména díky „restrukturalizaci“ průmyslu v zemi snížily. Kvalita ovzduší v České republice však nadále představuje důvod ke znepokojení, neboť je hlášeno překračování norem pro kvalitu ovzduší stanovených EU. Dlouhodobé porušování limitů týkajících se NO₂ a PM₁₀ má vážné negativní dopady na zdraví obyvatel a životní prostředí a je rovněž spojováno s obrovskými hospodářskými náklady. V roce 2014 byla zaznamenána porušení norem pro kvalitu ovzduší stanovených EU, které se týkají pevných částic (PM₁₀), v 10 zónách pro měření kvality ovzduší a norem týkajících se roční průměrné koncentrace oxidu dusičitého (NO₂) v jedné zóně pro měření kvality ovzduší (v Praze). Ve čtyřech zónách pro měření kvality ovzduší navíc byly evidovány náznaky překročení hodnot týkajících se jemných částic (PM_{2,5}), jejichž limitní hodnoty začaly být závazné teprve v roce 2015. Přinejmenším v jedné zóně pro měření kvality ovzduší došlo k překročení cílových hodnot ročních průměrných koncentrací kadmia, benzo[a]pyrenu, oxidů dusíku, oxidu siřičitého a ozonu.

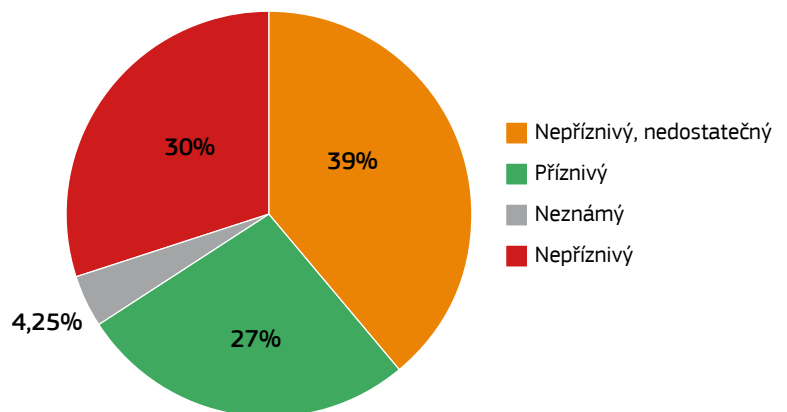
Kvalita vody a hospodaření s vodou

Země musí vynaložit značné úsilí k dosažení cílů stanovených rámcovou směnicí EU o vodě, konkrétně pokud jde o vyhodnocování nových změn vodních útvarů a řešení povodní v rámci integrované správy povodí. Musí také splnit požadavky směrnice o čištění městských odpadních vod.

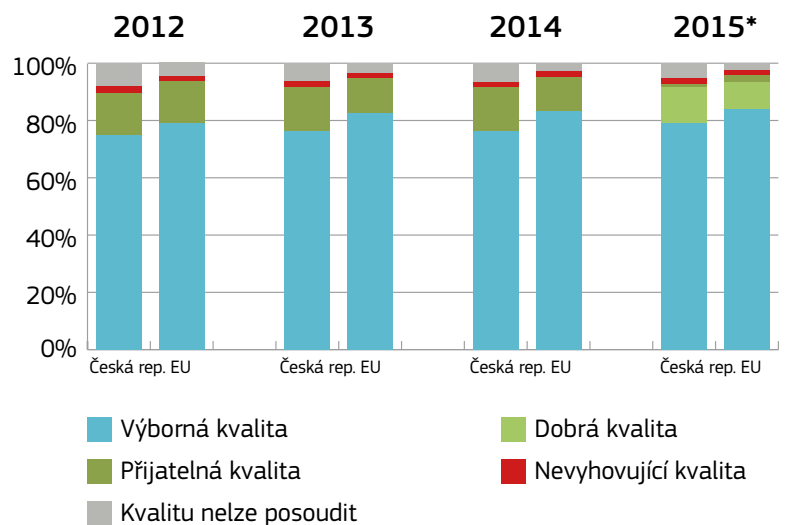
Nejvíce české vody zatěžuje regulace toků a hydromorfologické změny, které ovlivňují 67 % povrchových vodních útvarů, 51 % vodních útvarů ovlivňují difúzní zdroje znečištění, 44 % pak zdroje bodové. Mezi jednotlivými oblastmi povodí neexistují výrazné rozdíly v zátěži.

Strukturu politiky vodního hospodářství je nutné změnit tak, aby s ohledem na různou zátěž, např. řízení povodní či sucha, dokázala zabezpečit dobrý stav vody ve vodních útvarech. V roce 2015 mělo ze 153 vod ke koupání 79,1 % výbornou, 12,4 % dobrou a 1,3 % přijatelnou kvalitu. Kvalita tří vod ke koupání byla nevyhovující. Zajištění její ochrany a správy tak, aby chráněné druhy a přírodní stanoviště dosáhly příznivého stavu ochrany.

Stav ochrany chráněných druhů v roce 2013 – Česká republika

Kvalita vod ke koupání v letech 2012–2015

*Kategorie „dobrá“ byla zavedena ve zprávě o vodách ke koupání z roku 2015

Ochrana přírody

Natura 2000 je v České republice pokládána za doplněk národního systému ochrany přírody. Tento princip zakládá režim ochrany pro většinu lokalit sítě Natura 2000, který se odvíjí od paralelního režimu platného pro státem chráněné oblasti v zemi. Monitorování přírodních stanovišť a druhů na základě směrnice o přírodních stanovištích je v České republice dobře organizováno a dobře funguje. Případné problematické aspekty týkající se provádění legislativy státu či EU obvykle souvisejí s obecnými problémy v oblasti ochrany přírody.

Česká republika musí vyvinout více snahy na dokončení sítě Natura 2000 a zajištění její ochrany a správy tak, aby chráněné druhy a přírodní stanoviště dosáhly příznivého stavu ochrany.

Efektivní správa a znalosti

Správní kapacita je obecně dostačující. Vysoká fluktuace zaměstnanců po každých volbách se však negativně odráží na provádění environmentálních zákonů a politik. Přestože pád bývalého sovětského bloku umožnil šíření povědomí o životním prostředí a přípravy na vstup do EU pomohly formovat agendu životního prostředí, jsme u této země v oblasti environmentální politiky v posledním desetiletí svědky nedostatečného zapojení jak na politické, tak na správní úrovni.

To se projevuje také obtížemi, které provázejí efektivní aplikaci environmentální legislativy. Na druhé straně má Česká republika možnost kontaktovat širokou základnu špičkových odborníků v oblasti životního prostředí, i když jsou často za hranicemi státní či regionální správy.

Jelikož legislativa nevyhovovala směrnici o posuzování vlivů na životní prostředí, byla Česká republika od svého přistoupení k EU v minulosti dvakrát podrobena řízení pro nesplnění povinnosti. Uvedený nesoulad ovlivnil zákonnost projektů, které v tomto období pod směrnici o posuzování vlivů na životní prostředí spadaly a podléhaly povolovacímu řízení.

©iStockphoto/Subtik

©iStockphoto/Matteusius

Únor 2017

Úplná zpráva o České republice, jednotlivé zprávy o dalších 27 zemích a sdělení „Přezkum provádění environmentální politiky 2016: společné výzvy a jak spojit síly, abychom dosáhli lepších výsledků“ jsou k dispozici na http://ec.europa.eu/environment/eir/index_en.htm